

Christian De Coninck

Het München- syndroom

Misdaadroman

Houtekiet

Antwerpen / Amsterdam

Met dank aan Ine, Jan, Greet, Guido, Freddy
en mijn moeder voor hun aanmoediging,
hulp en niet-aflatende steun.

Aan alle collega's die gewond raakten of het leven lieten
tijdens de uitoefening van hun dienst.

Als die Nazis die Kommunisten holten,
habe ich geschwiegen; ich war ja kein Kommunist.
Als sie die Sozialdemokraten einsperrten,
habe ich geschwiegen; ich war ja kein Sozialdemokrat.
Als sie die Gewerkschafter holten,
habe ich geschwiegen; ich war ja kein Gewerkschafter.
Als sie mich holten, gab es keinen mehr,
der protestieren konnte.

MARTIN NIEMOELLER

München, 30 april 1945

Proloog

‘Get out of here, you fucking Nazi scum!’ Soldaat eerste klas Jackson sloeg de man met de vlakke hand in het gelaat, waarbij hij diens bril enkele meters verder deed vliegen. De man zette het op een lopen, raapte in alle haast het montuur op en verdween in de straat.

‘Peter!’

Jackson keek om en zag het boze gelaat van luitenant Ben Gotlieb. De soldaat sprong in de houding en groette de officier, die met grote passen op hem afkwam.

‘Sir?’

Gotlieb stond voor de soldaat en zuchtte. De woede die hij daarnet nog voelde, ebde langzaam weg. Hij keek de jonge soldaat aan. Negentien jaar was hij, net geworden. Hij was bij de compagnie ingelijfd sinds zijn achttiende. Na zijn opleiding werd hij uitgestuurd met de manschappen die operatie Overlord zouden uitvoeren. Sindsdien vocht hij onverdroten aan de zijde van Gotlieb.

‘Peter, we zijn hier om Duitsland te bevrijden. Deze mensen hebben ook onder het regime geleden. Denk je niet dat ze die bombardementen en al dat geweld beu zijn?’

Jackson keek zijn luitenant niet-begrijpend aan.

‘U was met ons in Dachau gisteren, toch? Heeft u dan niet gezien wat daar gebeurd is?’

‘Jawel, Peter. Ik heb dat ook gezien. Maar laten we ons concentreren op de bedenkers en uitvoerders van deze gruwel. De gewone burgers mogen niet nog eens het slachtoffer worden. Wij zijn soldaten, maar in de eerste plaats zijn we mensen. En mensen helpen mensen.’

‘Ik heb het begrepen, luitenant. Het zal niet meer gebeuren.’

Gotlieb knikte. Jackson salueerde en vertrok in de richting van een jeep, waar enkele andere soldaten van de sectie stonden te roken.

Benjamin Gotlieb keek even rond en zag een hoopje stenen liggen, afkomstig van een ingestort balkon. Iemand had ze min of meer gestapeld. Hij liep erheen en ging zitten. Hij legde zijn M1-geweer naast zich en deed zijn helm af.

Benjamin Gotlieb kwam uit Brussel. Op een avond in januari 1941 werd er bij hem thuis aan de deur geklopt. Benjamin zat samen met zijn ouders, grootouders en zijn twee zussen te eten. Zijn vader aarzelde om de deur te openen. De laatste tijd waren er geruchten dat de joden werden opgepakt om te gaan werken in Duitsland, maar de kinderen en de vrouwen moesten ook mee. Dat vonden de Gotliebs bizar. Toen de deur eindelijk openging, stapte een Brusselse politiemann binnen.

‘Zijn jullie de familie Gotlieb?’

Vader Samuel Gotlieb knikte angstig.

‘Goed, maak jullie klaar om te vertrekken. Morgenvroeg om 5 uur komt de Gestapo u aanhouden en wegvoeren. Wij hebben voor identiteitspapieren gezorgd voor uw familie. Het zijn echte documenten met valse namen. Leer ze van buiten. Neem alleen uw geld en juwelen mee. We brengen u naar een veilige plaats. Daar is het aan u om te beslissen: naar Engeland vluchten of naar vrij Frankrijk.’

‘Hoe weet u dat allemaal?’ vroeg Benjamin enigszins argwanend.

‘Wij krijgen onze opdrachten van de Gestapo. Wij moeten hen bijstaan om u aan te houden. Maak nu voort.’

De agent keek bezorgd uit het raam. De avondklok was al lang ingegaan. Hun uniform en dienstwagen zorgden wel voor een vrijgeleide, maar als een patrouille hen hier opmerkte en de Gotliebs waren morgen verdwenen, dan zou de Gestapo onraad kunnen ruiken.

De familie werd in een zwarte Citroën geduwd, die onmiddellijk vertrok. Ze reden door de onverlichte straten en werden naar een afspanning buiten Brussel gebracht. Leden van het verzet kwamen hen halen en ze geraakten zonder problemen in Engeland.

Eén vraag had Benjamin aan de agenten gesteld: ‘Als jullie alle joden weghalen, krijgen de Duitsers dan geen argwaan?’ Het antwoord was laconiek: ‘Er wordt geloot.’

In Engeland sijpelden steeds vaker berichten over de deportatie van de joden door. Daarop besloot Gotlieb om dienst te nemen. Hij was een rekruteringskantoor van het Amerikaanse leger binnengewandeld en werd onmiddellijk ingelijfd. Het feit dat hij vloeiend Duits, Engels, Frans, Russisch, Hebreeuws en Jiddisch sprak was doorslaggevend geweest. Hij werd naar Amerika gestuurd om daar zijn militaire opleiding te krijgen. Daarna moest hij vertalingen maken. Na een tijdje begon hij zich te vervelen. Na lang aandringen bij de regimentscommandant kreeg hij uiteindelijk de toelating om zich bij een gevechtseenheid te voegen. Hij was met de tweede golf geland op Omaha Beach, nadat de ergste strijd gestreden was. Nu was hij in München aanbeland.

Sinds gisteren probeerde hij de gruwelijke beelden van Dachau uit zijn hoofd te bannen. Maar hoe meer hij het probeerde, hoe duidelijker hij de ellende zag. Tijdens hun opmars naar

München waren ze in de bossen op de gevangenis gestoten. Tenminste dat dacht Gotlieb, toen hij de omheiningen, de gesloten poorten en de *belvédères* zag. Hij stuurde enkele mannen op verkenning uit. Jackson kwam al na enkele minuten terug. Hij meldde dat de bewakers gevlucht waren. De gevangenen waren aan hun lot overgelaten en voor zover hij kon zien waren ze er heel slecht aan toe. Hoewel de hekken uit hout waren opgetrokken en met niet meer dan een hangslot waren beveiligd, hadden de gevangenen de kracht niet meer om de poorten te forceren.

Toen Gotlieb met zijn peloton aankwam, hingen ze met bosjes tegen de palen, anderen lagen uitgemergeld op de grond, totaal lusteloos. Ze deden zelfs geen moeite meer om overeind te komen. Hij had bevel gegeven het kamp open te breken. De eerste gevangenen vlogen hem om de hals. Hij vernam tot zijn afgrijzen dat de meesten opgesloten waren vanwege hun politiek verzet, maar er waren ook zigeuners, homoseksuelen, artiesten, schrijvers en vooral joden. Hij wist nu eindelijk waar al die gedeporteerden beland waren.

Gotlieb had zijn radio-operator de opdracht gegeven om het commando te verwittigen. Hij reed met de jeep het kamp binnen. Overal lagen lijken, de stank was onbeschrijflijk. Sommige mensen kropen naakt door de omgewoelde aarde. Ze konden niet meer op hun benen staan. Helemaal achterin stond een gebouw, afgesloten met ijzeren deuren. Hij ontgrendelde er één van en deinsde dan terug. Er lagen stapels dode mensen. Allemaal naakt. Ze reikten bijna tot aan het plafond. Hij wierp de deur dicht en betrad het volgende gebouw, waaruit rook opsteeg. In de barak zag hij iets wat leek op drie lage tunnels. Hij opende een van de ijzeren deurtjes voor de tunnelopeningen, en begreep met een schok dat het om ovens ging. Binnenin lagen menselijke resten te smeulen. Hij voelde hoe

zijn maag begon samen te krimpen. Hij kon nog net zijn hoofd afwenden en gaf over. Het halfverteerde voedsel spoot uit zijn mond. Hij spuwde nog eens en wreef met zijn hand over zijn lippen. Hij kon het niet langer aanzien en reed terug naar de ingang. Kolonel Barret was zelf poolshoogte komen nemen na het alarmerende bericht dat Gotlieb had laten verzenden.

‘Gaat het wel?’ vroeg Barret toen hij het vertrokken gelaat van zijn luitenant zag.

‘Achteraan is het nog erger’, antwoordde Gotlieb.

‘Trek met je peloton verder naar München. Ik doe hier het nodige.’

‘Moeten we die mensen niet helpen? We kunnen hen toch niet aan hun lot overlaten?’

‘Onze dokter is op komst. We zullen het kamp overdragen aan het Rode Kruis.’

‘Tot uw orders, kolonel.’

Gotlieb gaf zijn onderofficieren het bevel om het peloton te verzamelen. De soldaten klommen op de vrachtwagen. Gotlieb reed voorop met de jeep. Op het ronken van de motoren na was het muisstil. Hij keek achterom en zag dat zijn mannen met gebogen hoofd in de laadbak zaten. Iedereen was diep onder de indruk van wat ze gezien hadden.

Zijn chauffeur had Gotlieb al enkele keren aangekeken, zonder een woord te zeggen. De jonge soldaat had het kamp alleen aan de buitenkant gezien. Ten slotte waagde hij het erop.

‘Luitenant,’ vroeg hij, ‘wat was er daar zo erg?’

Gotlieb staarde voor zich uit. Hij antwoordde niet.

‘Luitenant?’ drong de chauffeur aan.

‘Als je dat wist, sliep je nooit meer’, antwoordde Gotlieb huiverend.

‘Zal u dan niet meer slapen, luitenant?’

‘Waarschijnlijk niet, jongen. Waarschijnlijk niet.’

De chauffeur greep het stuur steviger vast en reed verder in de richting van München.

Gotlieb staarde naar de hemel. Ze hadden München zonder slag of stoot heroverd op de verzwakte Duitse troepen. Hier en daar bood een laatste SS-nest nog wat weerstand, maar de Sherman tanks maakten er snel korte metten mee. De oorlog was bijna ten einde. De Sovjettroepen waren Berlijn al binnengevallen. De Duitsers gaven zich massaal over. De laatste dagen van het Derde Rijk waren aangebroken.

Gotlieb werd uit zijn overpeinzingen gehaald toen er iets aan zijn mouw trok.

‘Bitte, bitte, Hilfe.’

Hij zag een meisje van een jaar of tien. De tranen liepen over haar wangen en ze was buiten adem. Gotlieb stond op.

‘Wat is er gebeurd?’

Het meisje bleef maar roepen dat ze hulp nodig had. Een beetje verder stond zijn jeep. Jackson en Fuller, de verpleger, leunden tegen het koetswerk. Gotlieb floot op zijn vingers en wenkte dat ze moesten komen.

‘Sir?’

‘Zij wil mij iets duidelijk maken. We gaan kijken.’

‘Pas op, luitenant’, zei Jackson. ‘Ik heb net gehoord van Roscoe van de tweede compagnie dat er overal nog Duitsers in hinderlagen liggen.’

‘Dat meisje is in paniek, Peter. Rijden!’

‘Tot uw orders, luitenant.’

Het meisje leidde hen door de steegjes naar een schuilplaats tegen luchtaanvallen. Het meisje sprong uit de jeep en rende de trappen af. Gotlieb wou haar volgen, maar werd door Jackson tegengehouden.

‘Met alle respect, maar ik ga eerst. Ik vertrouw het niet.’

Gotlieb liet de soldaat voorgaan. Hij en Fuller volgden Jackson, die behoedzaam de trappen afdaalde. Beneden was een grote ruimte. Er lagen zandzakjes, en hier en daar lag nog een gescheurd kledingstuk. Ze gingen verder de schuilplaats binnen. Het meisje riep hen. Ze vonden haar gebogen over het roerloze lichaam van een oudere man. Benjamin Gotlieb ging naderbij.

De verpleger knielde naast het lichaam en onderzocht de bewusteloze man.

‘Hij heeft een hartaanval gehad. Hij moet geëvacueerd worden. Ik heb de jeep nodig.’

‘Doe het nodige, Fuller! En kom me dan weer ophalen.’

Fuller en Jackson tilden het lichaam op en droegen het naar boven. Het meisje volgde hen.

Gotlieb keek om zich heen en bemerkte verderop in de ruimte een halfopen kluis. Hij trok de deur open. Er lagen een stapeltje Reichsmarken in en documenten. Hij nam een stapeltje papieren en bladerde ze door.

Hij trok lijkleek weg.

‘Nee, niet nog een’, stamelde hij.

Gotlieb keek opnieuw in de kluis en nam er twee boeken uit, die hij samen met de papieren in zijn heuptas stak.

Toen Jackson met de jeep terugkeerde, liet Gotlieb zich onmiddellijk naar het regimentshoofdkwartier brengen. Hij gaf de twee boeken aan kolonel Barret.

‘Nog iets, Benjamin?’ vroeg de kolonel toen hij de aarzeling van zijn luitenant opmerkte.

‘Nee, kolonel’, antwoordde Gotlieb. Hij salueerde en vertrok. De documenten hield hij wijselijk voor zich.

Brussel, vandaag

I

Stijn Goris schoot wakker. Halfverdwaasd zocht hij de knop van de klokradio, toen hij zich realiseerde dat het zijn gsm was die lag te biepen. Met zijn hand tastte hij in het duister naar zijn telefoon.

‘Goris.’

‘Dispatching, commissaris. De officier met wachtdienst vraagt om u te informeren over een verdacht overlijden. De feiten gebeurden in de Wolstraat 372 in Brussel. Het lijk is in de kelder gevonden’, ratelde de man van het transmissiecentrum.

Stijn Goris, commissaris bij de recherche van de Brusselse hoofdstedelijke politie, was onmiddellijk klaarwakker.

‘Wat is er verdacht aan?’

‘De juiste omstandigheden ken ik niet, commissaris, maar het slachtoffer werd beneden aan de trap gevonden. Het lichaam werd verplaatst. Volgens de officier is er een geurtje aan. Hij vraagt u ter plaatse te komen.’

‘Oké dan, ik kom eraan. Laat ze een veiligheidsperimeter instellen. Laat ervoor zorgen dat iedereen die het gebouw binnen of buiten wil, geïdentificeerd wordt.’

‘Ik geef het door, commissaris.’

Goris duwde de rode toets van zijn gsm in en keek op de klok: 04:42.

Hij zuchtte en keek Sacha aan.

Zijn vrouw vleide zich tegen hem aan. Hij sloeg zijn armen om haar heen.

‘Ik moet weg’, zei Goris.

‘Dat had ik wel begrepen’, antwoordde ze. ‘Wil je dat ik koffie zet?’

‘Nee, geen koffie’, antwoordde Stijn.

‘Nee?’ vroeg Sacha verbaasd.

‘Daar is het te vroeg voor. Ik wil warme chocomelk’, zeurde hij.

‘Je klinkt net als een verwend kind!’

Stijn gaf haar een klinkende zoen en verdween in de badkamer. Hij nam vlug een douche en kleepte zich aan. Hij haalde zijn pistool uit het nachtkastje en stak het in zijn heupholster.

In de keuken liet Sacha een kleine reep chocolade smelten en goot er langzaam de warme melk bij. Stijn nam haar van achter vast en kustte haar nek.

‘Ik hou van je’, zei hij.

Stijn ging aan de keukentafel zitten en koos een nummer op zijn gsm.

‘Hallo?’ vroeg een slaperige stem.

‘Slaap je nog?’ vroeg Goris.

‘Ik weet niet wat jij ’s nachts doet, al heb ik daar wel een idee van, maar ik slaap’, antwoordde Stef Pauwels, zijn assistent, kregelig.

Stijn Goris moest lachen.

‘We zitten met een lijk’, zei Stijn grinnikend. ‘Wolstraat 372. Ik kom je oppikken.’

‘Oké’, antwoordde Stef, nog steeds niet goed wakker.

Sacha goot de chocolademelk in een grote kop en zette die onder Stijns neus. Goris snoof de geur op en nipte van zijn mok, terwijl hij Sacha liefdevol aankeek.

‘Heb je die sukkelaar uit zijn bed gehaald?’ vroeg Sacha, doelend op zijn telefoontje.

‘Yes!’ antwoordde Stijn opgewekt. ‘Ikke wakker, Stef wakker.’

‘Je moest je schamen.’

Stijn lachte en dronk zijn kop leeg.

‘Wil je iets eten?’

‘Nee, bedankt schat. Ik ontbijt later wel op het bureau.’

Hij zoende haar en stapte de voordeur uit naar de garage en vertrok. Toen hij de straat van Pauwels inreed, zag hij zijn collega al staan.

‘Goedemorgen, inspecteur Pauwels’, zei Goris.

‘Humm’, gromde Pauwels.

‘Oei! Heb je last van ochtendhumeur?’ drong Stijn aan.

‘Ik weet niet hoe jij het klaarspeelt’, zei Stef wrevelig. ‘Je wordt midden in de nacht wakker gebeld, je bent zo fris als een hoentje en je ruikt naar chocolade.’

‘Ruik je dat dan?’

‘En of.’

Stijn reed snel door de verlaten straten. Het zwaailicht wierp een blauwachtige schijn in de ruiten van de woningen en de winkels.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg Stef.

Goris gaf hem de informatie door die de meldkamer hem had gegeven.

‘Hij is misschien van de trap gevallen’, zei Pauwels.

‘Hij of zij’, antwoordde Goris. ‘Dat is best mogelijk, maar dat verklaart niet waarom het lijk verplaatst werd. Trouwens, onze collega laat ons niet opdraven voor een ongeluk.’

Ze kwamen voorbij het justitiepaleis. Goris reed de Regentschapsstraat door en reed daarna de Kleine Zavel op. Hij draaide de Wolstraat in. In het midden van de straat zag hij de zwaai-